

Pvm/Datum/Date

18.5.2020

Dnro/Dnr/DNo

2593/00.00.01.00.00/2020

Työ- ja elinkeinoministeriö

kirjaamo@tem.fi

Lausuntopyyntö 7.4.2020, VN/6450/2019

Lausunto esitykseen alueiden kehittämistä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan rahastoja koskevan lainsäädännön uudistamisesta

Ruokavirasto kiittää mahdollisuudesta lausua esityksistä laiksi alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta sekä laiksi alueiden kehittämisen ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan hankkeiden rahoittamisesta. Alueiden uudistumiseen kohdistuu tänä kymmenvuotiskautena isoja odotuksia. Nämä positiiviset odotukset koskettavat sekä yrityksiä että viranomaisia, ja ne voidaan saavuttaa tarkoituksenmukaisin roolein ja tehtäväjain sekä uudenajan toimintamallein. Lausunto on ryhmitelty lausuntopyynnössä esitettyjen otsikoiden mukaisesti huomioiden vain ne otsikot, joiden osalta Ruokavirasto on lausuttavaa.

I Keskeiset ehdotukset

- Kommentteja ja näkemyksiä lakiuudistuksen keskeisistä ehdotuksista**

Yhtenä keskeisistä ehdotuksista on, että Ruokavirasto olisi ohjelmakaudella 2021-2027 uusi välittävä toimielin Euroopan sosiaalirahaston vähävaraisten materiaallisen tuen osalta, ja samaan aikaan ohjelmakaudella 2014-2020 välittävänä toimielimenä toiminut sosiaali- ja terveysministeriö ei enää toimisi uudella kaudella välittävänä toimielimenä.

Euroopan sosiaalirahasto plussa (ESR) sisältää 11 erityistoimenpidettä, joista yhteen sisältyy suunniteltuja vähävaraisten materiaallisen tuen hankkeita, eli aineellisen puutteen torjumisen hankkeita, kuten vähävaraisille toimitettavien elintarvikkeiden ja/ tai perushyödykkeiden hankkeita. Esityksessä Ruokaviraston ehdotetaan toimivan näiden hankkeiden välittävänä toimielimenä ja myöntämään niihin tukea, sekä toteuttamaan itse kyseisiä hankkeita.

ESR:ssa tuetaan erityistavoitteita työllisyyden, koulutuksen ja sosiaalisen osallisuuden ja terveyden aloilla ja siten myötävaikutetaan sosiaalisemman Euroopan toimintapoliittista tavoitetta.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla olevan Ruokaviraston tehtävistä on säädetty laissa Ruokavirastosta (2018/371), jossa toimeenpanotehtävien toimiala on rajattu elintarvikkeiden ja maa- ja metsätalouden tuotantopanosten turvallisuuden ja laadun, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä kasvinterveyden edistämiseen, valvontaan ja tutkimukseen sekä Euroopan unionin yhteisen maatalouspolitiikan mukaisten toimenpiteiden, unionin rahoittamien maaseudun kehittämistoimien ja näitä täydentäviin kansallisiin toimenpiteisiin. Ruokavirastolain mukaisesti Ruokavirasto hoitaa viraston pääasiallisen toiminnan lisäksi myös vähävaraisimmille suunnatun eurooppalaisen avun rahastosta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 223/2014 säädetyn rahaston hallintoviranomais- ja toimeenpanotehtävät. Tehtävä on periytynyt fuusiossa maaseutuviraston vastuista ja hoidetaan vallitsevan ohjelmakauden loppuun asti.

Ruokavirasto esittää eriävän näkemyksen esitykseen siitä, että Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan ohjelman kansallinen hallintoviranomainen voisi nimetä Ruokaviraston välittäväksi toimielimeksi ohjelmakaudelle 2021-2027. Näkemyksemme mukaan Suomessa on Ruokavirastoa asiantuntevampia sosiaali- ja terveysalan toimijoita. On hallinnollisesti epätaloudellista ja raskasta rakentaa virastoon toimintaa, joka ei vastaa viraston pääasiallista toimialaa. Sosiaali- ja terveysalan kokonaisuuden hallinnan näkökulmasta tehtävien hajauttaminen laajemmalle toimijakentälle ei liene tarkoituksenmukaista.

II Lakiluonnos alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta (Toimeenpanolaki)

• 1 luku Yleiset säännökset

Lakiesityksen 2§:ssä esitetyt alueiden kehittämisen tavoitteet ja niitä edistävät alueiden kestävä kasvun ja kilpailukyvyyn edistämistoimet ovat kannatettavia ja hyviä. Ilmastonmuutoksen hillintä ja sopeutuminen, alueiden omien vahvuuksien vahvistaminen, kasvun aikaansaaminen elinkeinorakennetta monipuolistamalla ja uudistamalla, yritystoiminnan toimintaedellytysten parantaminen ja alueiden tasapainoinen kehitys ovat useiden hallinnonalojen, virastojen ja laitosten strategisia päämääriä. Ruokaviraston näkemys on, että nämä voidaan saavuttaa modernilla julkishallinnon poikkihallinnollisella toiminnalla sekä yhteisten asiakkaiden kanssa. Erityisesti uutena aluekehittämisen toimintamallina ehdotetun menettelyn, aluekehityskeskustelujen käyttöönottamisessa tulee varmistaa monialainen tietopohja ja osallistuminen kaikilta hallinnonaloilta ja hallinnon tasoilta.

Ruokavirasto on sitoutunut edistämään ydintoimintoinaan monipuolista yritystoimintaa ja menestyvää maaseutua, yritysten tarvitseman osaavan työvoiman, rahoituksen ja palvelujen saatavuutta, kestävä bio-/luonnonvarataloutta, vastuullisen ja uudistuvan ruokajärjestelmän kilpailukykyä sekä edistyksellistä maaseutu-, saaristo- ja kaupunkialueiden vuorovaikutusta katsoen olevansa hyvä kumppani aluekehittämisen teemoissa.

- **2 luku Viranomaiset ja niiden tehtävät: Ovatko viranomaisten vastuut ja roolit selkeästi määritelty?**

Lakiesityksen 9§ 2 momentin mukaan Ruokavirasto mainitaan välittävänä toimielimenä, mutta lakiesitys ei määrittele tarkemmin rooliin liittyvistä vastuista, joskin tehtävien kokoamisesta on tarkoitus esityksen mukaan säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Vähävaraisimmille suunnatun eurooppalaisen avun rahaston (FEAD) toteutuessa uudella ohjelmakaudella ESR:n yhtenä erityistoimenpiteenä, tuo 14§:n mukainen seurantakomitean tehtävät muutoksia suhteessa ohjelmakauden 2014-2020 seurantakomitean tehtäviin.

Ruokaviraston näkökulmasta lakiesitys jättää tulkinnalliseksi välittävän toimielimen rooliin liittyviä tehtäviä ja vastuuta.

- **Muita huomioita ja kommentteja lukuun 2**

Lakiesityksen §10 määrittelee unionin alue- ja rakennepolitiikan ohjelman hallintoviranomaisen suhteesta välittävään toimielimeen.

Ruokavirasto on maa- ja metsätalousministeriön alainen virasto, jonka tehtäviin ei ole määritelty Euroopan sosiaalirahaston mukaisia tehtäviä. Suomen kansallisen toimenpideohjelman sisältöä ei ole julkaistu Ruokavirastolle eikä keskustelua viraston kanssa ole käyty välittävän toimielimen tehtävien laajuudesta tai resursoinnista. Kansallisen toimenpideohjelman toteutuksesta tulisi tässä vaiheessa olla jo luonnos käytössä, jotta tehtävien ja vastuiden ja resurssitarpeiden sekä rahoituksen sisältöä olisi mahdollista arvioida.

Lakiesitys ei sisällä välittävän toimielimen tehtävien hoitamiseen liittyvien resurssien varmistamista, mutta se sisältää vahvat määritelmät, että välittävä toimielin suorittaa tehtäviään hallintoviranomaisen lukuun ja sen vastuulla, sekä sanktiot määrärahojen jakamatta jättämisestä tai takaisin perinnästä, jos tehtävää ei ole hoidettu asianmukaisesti.

Ruokaviraston näkökulmasta lakiehdotus sitoo sen toimimaan toimialalla ja tehtävissä, joista ei ole neuvoteltu ennen lakiesityksen julkaisua tai tulossopimuksessa maa- ja metsätalousministeriön kanssa. Ruokavirasto ei ole voinut varautua budjetissaan uusiin tehtäviin ja niiden aiheuttamiin resurssitarpeisiin, eikä niihin ole myönnetty erikseen rahoitusta. Lakiesityksen toteutuminen edellyttää, että työ- ja elinkeinoministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö sopivat selkeän rahoitus- ja ohjaussuhteen ja riittävän rahoituksen tehtävän toteuttamiseksi.

Ruokavirasto on huolissaan, että Euroopan sosiaalirahaston edellyttämät tehtävät halutaan Suomessa pilkkoa eri viranomaistahoille, eikä hyödynnetä hallinnon yksinkertaistamista ja synergiaa, mitä usean pienen rahaston keskittäminen yhden rahaston alle mahdollistaisi. Samaan aikaan lakiesitys ei kuitenkaan tunnusta maaseudun kehittämistoimia sellaisena osana aluekehittämistä, että Ruokavirasto koettaisiin aluekehittämisen sidosryhmäksi.

Ruokavirasto toimii mielellään oman toimialansa ja erikoisosaamisensa puitteissa apuna varmistamassa Suomessa ruokaketjua, mitä tulee esimerkiksi elintarviketurvallisuuden ja -hygienian sekä maaseudun kehittämisen kysymyksiin. Ruokavirasto pitää tärkeänä eri rahastojen tukien yhteensovittamista esim. kumppanuussopimuksin (EAKR, ESR+, EMKR, MAKERA) ja sitä, että aluekehittämisen toimenpiteet kohdistuvat kaiken tyyppisille alueille, myös ydinmaaseudulle ja harvaan asutulle maaseudulle.

Lakiesityksen 13§:n mukaisesti alue- ja rakennepolitiikan neuvottelukunnan sijaan ehdotetaan työ- ja elinkeinoministeriön yhteyteen alueiden uudistumisen neuvottelukuntaa, jonka tehtävät ovat jatkossa strategiset. Neuvottelukunnan kokoonpanoa uudistettaessa nykyehdotuksesta poiketen kokoonpanoa tulee laajentaa siten, että muiden hallinnonalojen osalta myös keskushallinnon, kuten Ruokaviraston, ylin johto asemaltaan sellaisina henkilöinä, jotka pystyvät kattavasti arvioimaan ja tuomaan esiin edustamansa organisaation ja toimialan näkökulmia ja toiminnan vaikutuksia aluekehittämisen kokonaisuuteen, on mukana neuvottelukunnassa. Yhteiskunnallisten murrosten keskellä kokoonpanon notkeuteen ja päivittymiseen tulisi kiinnittää myös huomiota.

III Lakiluonnos alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan hankkeiden rahoittamisesta (Rahoituslaki): 1 luku Yleiset säännökset

• Muita huomioita ja kommentteja lukuun 1

Ruokavirasto katsoo, että lakiesityksen 15§ mukainen aiotun toimivallan toimiala ei kuulu Ruokavirastolle määritellyn tehtäväkenttään.

IV Mitä muuta haluatte sanoa alueiden kehittämistä ja EU:n alue- ja rakennepoliitiikan toimeenpanoa ja hankkeiden rahoittamista koskevan lainsäädännön uudistamisesta?

- **Kommentit ja näkemykset**

Lakiesitysten perusteluissa näkyvä ennakointiin ja uutena suoritettavaan riskinarviointiin perustuva toiminta heijastaa hyvin toimintaympäristön muutoksiin vastaamista.

Pääjohtaja

(allekirjoitetaan sähköisesti)

Antti-Jussi Oikarinen

Ylijohtaja, Maaseutulinja

(allekirjoitetaan sähköisesti)

Matti Puolimatka

Jakelu

Lausuntopalvelu.fi

Ruokavirasto

PL 100, 00027 RUOKAVIRASTO
Puh. 029 530 0400 (vaihde)
ruokavirasto.fi
Y-tunnus: 2911686-7

Livsmedelsverket

PB 100, 00027 LIVSMEDELSVERKET
Tfn 029 530 0400 (växel)
livsmedelsverket.fi
FO-nummer: 2911686-7

Finnish Food Authority

P.O. Box 100, FI-00027 FINNISH FOOD AUTHORITY, FINLAND
Tel. +358 29 530 0400 (switchboard)
foodauthority.fi
Business ID: 2911686-7

RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Tämä asiakirja on laadittu ja allekirjoitettu sähköisesti.
Dokumentet har uppsatts och undertecknats elektroniskt.
This document has been digitally prepared and signed.

Ruokavirasto
PL 100, 00027 RUOKAVIRASTO
Puh. 029 530 0400 (vaihde)
ruokavirasto.fi
Y-tunnus: 2911686-7

Livsmedelsverket
PB 100, 00027 LIVSMEDELSVERKET
Tfn 029 530 0400 (växel)
livsmedelsverket.fi
FO-nummer: 2911686-7

Finnish Food Authority
P.O. Box 100, FI-00027 FINNISH FOOD AUTHORITY, FINLAND
Tel. +358 29 530 0400 (switchboard)
foodauthority.fi
Business ID: 2911686-7